پڕاكتیزەكرنا تیۆرا ئادلێری لسەرهوزانا (ئەز بە عەشقا لێڤ زراڤێ) یا (ئەحمەدێ نالبەند)

سەگڤان ئیسماعیل محەمەد

فەكوڵتییا زانستێن مرۆڤایەتی -زانكۆیا زاخۆ -هەرێما كوردستانێ/ عیراق

پوختە:

مرۆڤ وەكی بوونەوەرەكێ زیندی و كارا د ژیانێدا، هەلبەت ب بوورینا دەمی گەلەك پرسگرێک دهێنە بەرسینگێ وی و دبنە ئالوزی بۆ مرۆڤی و كارتێكرنێ ل ڕەوشت و ڕەفتارێن مرۆڤی دكەن، هندەك ژ ڤان ڕەفتاران لگەل وی تاكی تا داویا ژیانا هەر تاكەكەسەكێ، سەرەرای هەبوونا ئەڤان ئاریشەیێن ژیانێ، تاك ب هەر ئاوایەكێ هەبیت دێ پێكولان ژ بۆ لادانا وان ئاریشەیان كەت و خوە ل وان پرسگرێكێن نەخوەش بێن ژیانێ ڕزگار كەت هەتا كۆ بگەهیتە ئارامیا دەروونی و ب ئارمانجا خوە شادبیت، ئەڤێ چەندێ پەیوەندیا ب زانستێ دەروونناسییێڤە هەی گەلەك زانایێن دەروونناسی د وێ بوچوونێدانە كو ل دەستپێكا سەدێ بیستێ سەر هلدایە و دەروونناسی وەك زانست شیایە پێنگاڤێن زانستییێن ب هێز ب هاڤێژیت و تەڤلی كەسایەتیا مرۆڤی ببیت، ب ڕەنگەكێ كو كەسایەتیا تاكەكەسی ڤەدكۆلیت ژلایەنێ ڕەوشت و ڕەفتارێن مرۆڤی و...هتد، شرۆڤەدكەت و لایەنێن نەپەنێن هەر تاكەكی خویادكەت و ئەنجامێن لوژیكی و زانستی پێشكێشی مرۆڤایەتی دكەت.

ڤەكۆلین لژێرناڤێ(پڕاكتیزەكرنا تیۆرا ئادلێری لسەر هوزانا(ئەزبەعەشقا لێڤ زراڤێ) یا (ئەحمەدێ نالبەند) هاتیە بەرهەڤكرن.

د ئەڤێ ڤەكۆلینێدا بنەمایێن تیۆرا ئادلێری یا دەروونناسیاشیكاری لسەر هۆزانا ((ئەحمەدێ نالبەند)) ب ناڤێ(ئەز بە عەشقا لێڤ زراڤێ)،هاتیە پڕاكتیزەكرن و كەسایەتیا ڕەگەزێ نێر كۆ هۆزانڤان بخوەیە هاتیە شرۆڤەكرن و دوخێ دەروونیێ هوزانڤانی و ئارمانج و گەهشتن و نەگەهشتن وێ ئارمانجێ، وەك گرێی ناڤ ڤەكولینێ یا بەرجستە و دیارە، كو بێگومان ناگەهیتێ. پراكتیكرنا بنەمایێن تیۆڕا(ئادلێر)ی یا دەروونی شیكاری بۆ هۆزانا(ئەز بە عەشقا لێڤ زراڤێ)یا هۆزانڤان ئەحمەدێ نالبەندی وەك نموونە.

پەیڤێن سەرەكی: *ڕەخنا دەروونشیكاری: ئادلێر، ئەحمەدێ نالبەند، هوزان، كەسایەتی.*

١. پێشەکی

بێگومان ئەدەبیات ب هەمی چەقێن خوەڤە ڤەرێژا جڤاکیە و ژ جڤاکی نەیا جوودایە و نە یا ڤەدەرە، هەر ژ بەر ئەڤێ چەندێ دەروونشیکاری و ئەدەبیات بشێوەیەکێ مەزن پەیوەندیەکا باش لگەل ئێک هەیە: بواتایەکا دی ئەدەبیات وەك خودیکا ژیانا جڤاکی یا هەر مللەتەکێ و دگەل گرێدایە کەواتە هوزان بەشەکێ گرنگ یێ ئەدەبیاتێ یە ب گشتی کۆ جهێ خوە دناڤا گورەپانا مەزن یا ئەدەبیاتێ، لەوڕا دەمێ هەر بەرهەمەکێ ئەدەبی بهێتە شرۆڤەکرن ب هاریکاریا زانستێ دەروونناسی دێ بو مە گەلەك نهێنێن و ڤە رێژا ئەڤی بابەتی خویا بن ودێ گەهینە ئەنجامێن زۆر باش هەر ژبەر ئەڤێ چەندێ ئەدەبیات ودەروونناسی ب گشتی ب هەڤڕا کار دکەن ژ بۆ شرۆڤەکرنا رەوشتێ تاکەکەسان دناڤا هەر بەرهەمەکێ ئەدەبیدا. لەوڕا دەمێ شرۆڤەکرنێ دێ دوخێ کەسێ نڤیسەر ب ئاشکرای و ڕونی هێتە خویاکرن.

١.١. ناڤونیشانێ ڤەکۆلینێ:

لژێرناڤێ ڤەکولین(پڕاکتیزەکرناتیۆرا ئادلێری لسەر هوزانا(ئەز بە عەشقا لێڤ زراڤێ)یا(ئەحمەدێ نالبەند)،هاتیە بەرهەڤکرن.

٢.١ .ڕێبازا ڤەکۆلینێ:

- ئەڤ ڤەکۆلینە لدویڤ سرۆشتێ ڤەکۆلین و شرۆڤەکرنا وێ، لپەی ڕێبازا وەسفی شرۆڤەکاری هاتیە ئەنجام دان.

٣.١. سنورێ ڤەکۆلینێ:

سەبارەت سنورێ ڤێ ڤەکۆلینێ، بتنێ شرۆڤەکرنا هوزانا(ئەز بە عەشقا لێڤ زراڤێ) یا نالبەندی یە، لدویڤ بنەمایێن تیۆرا دەروونیا ئادلێری.

٤.١. گرنگیا بابەتی:

گرنگیا ڤەکۆلینێ یا ئەڤی بابەتی د ئەوێ چەندێدایە نالبەند وەکی هوزانڤانەکێ لدەڤەرا بەهدینان، گەلەك هوزان هەنە لەوڕا یا فەرە گەلەك شرۆڤەکاری بۆ بەرهەمێن وی بهێنەکرن و بۆ هەمی خواندەڤان بهێتە ئاشناکرن وجهێ خوە یێ گونجای دناڤا ئەدەبیاتا کوردی دا ببینت.

لهەمان دەمدا ئەڤ ڤەکۆلینە لسەر بنەمایێن تیورا(ئادلێر)ی کانێ هوزانڤان ل چەوخ دا ژیایە و ئەو هەمی ژیانا وی یا نەپەنی هاتیە ئاشکران

Zakho Centre
for Kurdish Studies
سەنتەرێ زاخۆ بۆ ڤەکۆلینێن کوردی

٢. دەروونناسی،چەمک و پێناسە:

دەروونناسیا نوی دپرۆسێسا کەڤن و دەرکەڤتنا وێ، مەبەست ژ ڤێ برگێ هندەك زاراڤێ دەروونناسا دەرکەفت ژ نیڤا سەدا بووری ژ چەرخێ نوزدێ، ئەڤی زانستی سەر بەخوەیا خوە ژ فەلسەفێ وەرگرتیە.

((دەروونزانی(psychology) زاراوەیەکی لاتینییە و لە دوو ووشە پێک دێت(psycho) سایکۆ، بەمانەی دەروون، وە(logy) بەواتەی زانست یان توێژینەوە یان ناسین، کەواتە سایکۆلۆژی مانەی دەروونزانی(دەروونناسی) یان زانستی دەروون دەگرێتە خۆی))(د.کەریم شەریف قەرەچەتانی: سال٢٠٠٧ل٣٣).دەروونناسی (علم النفس) ب چەند شێوازێن جودا جودا هاتیە پێناسەکرن، بێگومان هەر کەسەکێ ب ئاوایەکێ ئەڤ زانستە دایە پێناسەکرن کۆ بکەڤیتە ل خزمەتا وی بوارێ دهێتەکارکرن.

پێناسە گەلەك بۆ زانستێ دەروونناسی هاتینەکرن بۆ نمونە((دەروونزانی بریتییە لە توێژینەوەی زانستی رەوشتی مرۆڤ بۆ خۆسازدانی لە تەگ ژینگە))(د.کەریم شەریف قەرەچەتانی:سال٢٠٠٧،ل٣٣).

ئەگەر ئەم بەرێ خوە بدەینە ئەڤێ پێناسێ دێ بۆ مە خۆیا بیت داکۆکیکرنە لسەر ڤەکۆلینەکا زانستی لسەر رەوشتێ مرۆڤی و قورتالبوون ل وان بەرتەنگێن مرۆڤ د ژیانا خوە دا یا رۆژانە توشدبیت. بواتایەکا دی خوە گونجاندنە ل ئەوی ژینگەها تێدا دژیت، لهەمان دەمدا ئەڤ زانستە بشێوەیەکێ هور ڤەکولینێ ل رەوشت و رەفتارێن تاکەکەسی دکەت ل دەمێ دایک بوونێ تا داویێ. هەروەسا((ئەو زانستە ئەوێ ڤەکۆلینا ژیانا دەروونی دکەت، ئەوێن بخوەڤەدگریت ژ هزر و هەست و هەستکرنان و حەز و ئارەزو وبیرهاتن و هەلچونا)) (دکتور احمد یحیی الرزق سال٢٠٠٩،ل٨)

ئەڤ پێناسە چەختێ ل وێ چەندێ دکەت کۆ دەروونناسی وەك زانست ڤەکۆلینێ ل ژیانا دەروونی یا مرۆڤی دکەت، ژ لایەنێ (هزر، هەست، حەز، ئارەزو، بیرهاتن و هەلچوون) ئەڤان لایەنان هەمیان پێکڤە یا تاکەکەسی ب وردی شرۆڤە دکەت ب ئاوایەکێ هویر و زانستی.

((ئەو زانستەیە ئەوێ ڤەکۆلینا رەفتارا مرۆڤان دکەت،ئەوێن دەردکەڤن ژ کریار و بزاڤان دبنە دیارە)) (دکتور احمد یحیی الرزق سال٢٠٠٩،ل٦)

ئەگەر ئەم ئەڤێ پێناسەیێ شرۆڤەبکەین دێ گەهینە ئەنجامێن گەلەك باش بتایبەتی دەمێ ئەم باسێ رەفتاران بکەین چونکی رەفتار دبنە ئەگەرێ دەرکەتنا گەلەك کار و

Zakho Centre
for Kurdish Studies
سەنتەرێ زاخۆ بۆ ڤەکۆلینێن کوردی

کریاران لجەم مرۆڤی و ئەو بزاڤە و کریارە دێ بنە ئەگەرێ پەیدا بوونا رەفتاران لجەم مروڤی ئەڤجار ئەڤ رەفتارە باشبن یان خراب بن، هەر ژبەر ئەڤێ چەندێ دەروننا‌سی ئەو زانستەیە ئەوێ ڕەفتارێن تاکەکەسی شرۆڤەدکەت دوور ژ هەر فشارەکا دەرەکی.

ئادلێر پزیشکێ مێشکی یێ ب رەگەز نەمساوی لسالا(١٨٧٠ -١٩٣٧)، ئاڤاکەرێ قۆتابخانەیا دەروونناسیا تاکەکەسی دهێتە نیاسین، ئەڤی کەسی جورە ناکۆکیەکا زانستی هەبوویە لگەل(فروید وکارل یونگ)ی. ئادلێری داکوکی ل وێ چەندێ کریە کۆ هەستکرن ب کێماسیێ تشتەکێ ئاسایە لێ ئەڤ هەستکرنە نەبیتە گرێ بۆ مروڤی ل داهاتوی.چونکی ئەڤ چەندە دێ بیتە ئەگەرێ سەرهەلدانا نەخوەشێن دەروونی.چونکی گەلەك جاران مرۆڤ هەست ب کێماسیێ دکەت ل گەلەك بواراند ئەڤ یا ئاساییە و نورمالە،لێ دڤێت تاکەکەس هەر پێکولان بکەت ئەڤێ لاوازیێ لجەم خوە لادەت، ژ هەژی گوتنێیە ئادلێری سێ پەرتوکێن چاپکری یێن هەین دبوارێ زانستێن دەروونناسی (واتایا ژیانێ، سروشتێ مرۆڤایەتیێ، سیکو لوجیک د ژیانێدا چاوە دێ حەژێ کە ی؟) گەلەك ڤەکۆلینێن دی دبوارێ خوەدا ئەنجامداینە.((الفرید ادلر، ترجمە عادل نجیب بشری،سال٢٠٠٥ل٦) ئەلفرێد ئادلێر ئێکە ژ گرنگترین زانایێن دەروونناسی سەر ب قوتابخانا شرۆڤەکرنا دەروونی، لهەمان دەمدا ئادلێر دهێتە هژمارتن ئێک ژ قوتابیێن (فرویدی) لێ لدویڤ بیر دووزا وی یا دەروونی نەچوویە، ئادلێری دژایەتیا بیروبووچونێن فرویدی کریە، ئادلێری ئەو بوچوونە ڕەتکرینە دەمیێ دبێژن: هەمی گیرۆگرفتێن کەس توش دبنێ ژلایێ دەروونێ مروڤی، گرێدایە بهەستێ سکسیڤە،ل هەماندەمدا ئادلێری باوەری هەیە ب ئەڤی هەستیڤە لێ وەسا خویادکەت هەمی کاروکریارێن تاکەکەس توشدبیتێ نەگرێدایە ب لایەنێ سکسیڤە، هەر کەسەکێ دژیت دناڤا ئەڤێ جیهانێداکەسایەتیەکا تایبەتیاهە و هەڤجودایە ژ کەسەکێ دیتر ئەڤ بیردوزا تاکەکەسی ژ داهێنانا ئادلیری بخوەیە کۆ وی ئەڤ بووچوونە هەبوون هەر کەسەك دناڤا جڤاکی هەڤ جودایە ژ کەسەکێ دی و کار دکەت ژبوو گەهشتنا ئارمانجا خوە.ژێدەر(الفريد ادلر، ترجمة عادل نجيب بشرى،سال٢٠٠٥ل٧،٨)

Zakho Centre
for Kurdish Studies
سەنتەرێ زاخۆ بۆ ڤەکۆلینێن کوردی

٣. تیۆرا (ئالفرێد ئادلێر)ی:

تیۆرلسەر ئەڤان بنەمایان هاتیە دانان.

١. قەرەبووکرن یان بەدەلڤەکرن:

ئادلێر وێ چەندێ ڕادگەهینیت هەستکرن ب کێماسیێ ژێدەرێ وی کاریە کو مرۆڤ هەردەم کاربکەت بۆ گەهشتنا ئەوێ هیڤیێ د ژیانێدا ژ بۆ سەرکەڤتنا خوە دناڤا جڤاکیدا هەر پێکولا دکەت تا بگەهیت وێ چەندێ ئەوا نەگەهشتیێ ل دەمێن دەستپێکا ژیانا خوە، لەوما ئەڤ چەندە ئێکە ژ میکانزمێن هەرە گرنگ لجەم هەر کەسەکێ، هەر کەسەك دژیانا خوەدا توشی زۆر هنگافتنا دبیت. لێ ژبۆ چارەسەرکرنا وان ئاریشەیان دژیانا خوەدا دێ گەلەك پێکولان کەت ژبۆ رزگارکرنا خوە و چارەسەرکرنا وان پرسگرێکا ئەوێن دهێنە بەرسینگێ وی، لەوما مرۆڤ وەکی بوونەوەرەکێ چالاك د ژیانێدا هەردەم ژ بۆ خوە گەهاندنا ئارمانجێن خوە ئەوێن بۆ خوە کاردکەت دانیت. (مجلة الجمعية الايرانية الغة العربية و ادبها. عدد ٤٠ خريف ١٣٩٥ ە. ش/ ٢٠١٦م:لاپەر٧ -١٤).

لەو ما هەردەم تاك پێکولان دکەت بۆ گەهشتنا وان ئارمانجا ئەوێن بۆ خوە دانایێن د هزرێن خوەدا ئەڤ چەندە ل دەستپێکێ نەپەنێن وڤەشارتینە د پاشخانەیا هەر تاکەکێدا پاشی هێدێ هێدی پێنگاڤا بۆ تاڤێت بەرەڤ وێ ئارمانجێ.

٢. هەستکرن ب کێماسیێ:

هەستکرن ب کێماسیێ ئێکە ژ وان بنەمایان ئەوێن (ئادلێری) هەر ژ دەستپێکێ باسکرین، ئادلێر د وێ بۆ چوونێدایە هەستکرن ب کێماسیێ تشتەکێ ئاساییە چونکی هەر کەسەك دژیانا خوەدا جار بۆ جارا هەست ب کێماسیێ دکەت لێ ئەو کێماسیە نەبیتە ئەگەرێ چێبوونا گرێیێ بخوە چونکی ئەگەر تاك هەست ب کێماسیێ بکەت یا رەوایە لێ لدوڤ وێ کێماسیێ بەردەوام نەبیت چونکی بەردەوامیی بون ب کێماسیێ ب بوچوونا ئادلێری نەساخیە.لێ دڤێت ئەم بزانین هەستکرن ب کێماسێ یا جودایە ژ گرێیا کێماسیێ.لەو ما هەستکرن ب کێماسیێ گەلەك جاران بۆ مرۆڤی یا باشە. (مجلة الجمعية الايرانية الغة العربية و ادبها. عدد ٤٠ خريف ١٣٩٥ ە. ش/ ٢٠١٦م:لاپەر٧ -١٤).هەر کەسەك دژیانا خوەدا تووشی گەلەك ئالوزیا دبیت ئەڤ ئالوزیە دبنە پرسگرێک بۆ ژیانا داهاتی.

Zakho Centre
for Kurdish Studies
سەنتەرێ زاخۆ بۆ ڤەکۆلینێن کوردی

٣. گرێیا باشترینیێ یان مەزناهییێ:

((ئەگەرتاك هەمبەرهەست ب كێماسییێ، بزاڤ ژ بۆ بەدەلڤەكرنا زێدە بۆ وێ كێماسییێ هەبیت، دێ توشی گرێیا مەزناهییێ بیت. دڤێ دوخیدا، تاك بزاڤا مەزناهییێ دەستهەلاتەدارییێ و هەستەكارادەبەر بۆ شیانێن خوە دێ هەبیت ئەڤ جۆرە كەسە، پێهەلدان و مەدحێن خوە دكەن، مەزناهیا لدەڤ هەی،خۆپەرستن، دەستهەلاتداری دڤێت و هەمی تشتێن بتنێ بۆ خوە دڤێن و حەز دكەن كەسێن دی بێ بهاوكێم بكەن))ژێدەر(گوڤارا زانستێن مرۆڤایەتی یا زانكۆیا زاخۆ بەربەندێ٦ هژمارە١بەرگ ئادار٢٠١٨).تاك وەكی بوونەرەكێ زندی و كارا دژیانێدا هەر دەم دڤێت بگەهیت ئارمانجیێن مەزن ئەڤجار ئەو ئارمانجە سەر شانێ كەسانیێن دی ژی بن.

٤. ئارمانجداری:

ئەڤە خالە ژ خالێن هەرە گرنگ و بناغەیینە ل جەم هەر تاكەكێ، ژبەر ئەڤێ چەندێ تاكەكەسێ سەركەڤتی ئەوە ئەوێ دژیانا خوە دا پێنگاڤ پێنگاڤ د ناڤا جڤاكیدا ب پلان و ب ئارمانجداری كاردكەت، چونكی كەسێ ژێهاتی ئەو كەسەیە یێ كار دكەت بۆ ئارمانجا خوە و ددەستڤەینانا ئەوێ ئارمانجێ ئەوا بۆ خوە دانای د هزرا خوە دا ل هەمی دەما دا. (مجلة الجمعية الايرانية الغة العربية و ادبها. عدد ٤٠ خريف ١٣٩٥ ه.ش/ ٢٠١٦م:لاپەر٧ - ١٤).

٥. شێوازێ ژیانێ:

ئادلێری شێوازێ ژیانێ وەكی تێگەهەكێ گەلەك گرنگ دناڤا زانستێ دەروونناسیا كەسایەتیدا دایە خویاكرن، لەورا هەر تاكەكەسەك كار دكەت د ژیانا خودا بۆ گەهشتنا ئەوێ ئارمانجێ ئەوا بخوە دانای، هەر ژبەر ئەڤێ چەنێ هەر كەسەك د ژیانا خودا پێكولان دكەت شێوازەكێ تایبت و جودا ب گریتە بەر خوە ژبۆنا گەهشتنا ئەوێ ئارمانجا ئەوا د مێشكێ خوە دانایی.لەوڕا هەر كەسەك ژ كەسەكێ دن هەڤ جودایە: چ كەس وەكی ئێك نین دناڤا جڤاكیدا، (معنى الحياة :الفرد ادلير ترجمة عادل نجيب بشرى چاپا ئێكێ سال،٢٠٠٥ ل٢٦). لێ گەلەك جاران ژینگەها مرۆڤی دبیتە ئەگەرێ لادانا كەسایەتیا مرۆڤی دناڤا جڤاكیدا و توشی گەلەك ئاستەنگا دبیت و شێوازێ ژیانا نەباش دەت بەرخوە هەلبەت ئەڤ چەندە لجەم هەمی كەسان پەیدا نابیت.

Zakho Centre
for Kurdish Studies
سەنتەرێ زاخۆ بۆ ڤەكۆلینێن كوردی

٦. حەزو پەیوەندییێن جڤاکی:

ژ خالییێن هەرە گرنگ ل جەم ئادلێری ئەو کۆ تاك هەر دەم بۆ نەوەرەکێ جڤاکیە لێ ئەو کاودانییێن تێدا دژیت و ژینگەها وی دبنە ئەگەر تاك هندەك جارا ژ ڤان پەیوەندییێن جڤاکی خوە دیرو بکەت.

ئادلێر د ئەوێ باوەرێدایە کۆ حەز و پەیوەندێن جڤاکی بۆ تاکەکەسی گەلەك گرنگە هەروەسا ئەو ژیانا تاکەکەسی دناڤا جڤاکیدا رەوشتێ مرۆڤی خویادکەت کا ئەو رەوشتەیێ باشە یان نە،ئەرێ ئەو مرۆڤە یێ جڤاکیە یانە کەسەکێ جڤاکیە بتنێ لدوڤ حەز و پەیوەندێن خوەێن تایبەت دچیت.

ل هەمان دەمدا ب بوچوونا ئادلێری مرۆڤ هەر ژ دەستپێکا خوەیا ژ دایک بوونێ تا داویا ژیانا خوە حەز و پەیوەندییێن جڤاکی هەنە و دڤێت بژیت لگەل چار رێن خوە ب ئارامی، لێ گەلەك جارا ژینگەها مرۆڤی وەل مرۆڤی دکەت پشتە رێبیت و بتەنیایی. بژیت (مجلة الجمعیة الایرانیة الغة العربیة و ادبها. عدد ٤٠ خریف ١٣٩٥ ە.ش/ ٢٠١٦م:لاپەر٧ -١٤).

٧. کورتیەك ژ ژیانا ئەحمەدێ نالبەندی

(ئەحمەد ئەمین موخلس) یێ ناڤدار ب نالبەند(١٨٩٢ -١٩٦٣ز)، نالبەند دهێتە نیاسین ب ئێک ژ هوزانڤانێن ناڤدار کورد بتایبەتی ل دەڤەرا بەهدینان، نالبەند ب هەژاری و نەداری و دەردەسەری ژیا و مر چ خوەشی دژیانا خوەدا نەدیتن هەر دەم یێ ژ کەسوکارییێن خوە ڤە دەر بوو.

هوزانڤانێ ناڤهاتی د بنیاتدا خەلکێ دەڤەرا (ئامێدی) یە ل پارێزگەها دهوکێ، نالبەندی چار برا و دوو خوشك هەبوون(لسالا ١٨٩٢ز) دایك بویە ل ناوچەداریا بامەرنێ سەرب هەرێمداریا ئامێدیێ، قورئان د ژیێ زارۆکینیێ دا بەر دەستێن دایکا خوە (فاتمایێ) خواندیە، د ژیێ شەش سالێدا پەرتوکێن ئاینێ ئیسلامی خاندینە. بۆ خواندنێ و بدەستڤەهینانا زانینێ چوویە گەلەك جهان وەك زاخو،بامەرنێ و قوتابخانا قوبهان ل باژێرێ ئامێدیێ پاشی چوویە باژێرێ دهوکێ بۆ خواندێ و هەروەسا چوویە چەند گوندان بۆ خواندنێ ژوان گوندێ بێدهێ. مەلاتی ل چەند گوندان کریە، نالبەندی سێ جارا ژن هینایە، پێنج زارۆك ژێ هەبوون.

هوزانێن نالبەندی هەمی ڕاستینە ب گرێداینە ب دوورهێلا وی یا ڕاستەقینەڤە ڤەرێژا ژیانا وی یا (هەژاری، برس، بیێ کەسی، دەربەدەری،ئەڤینداری، نیشتیمان پەروەری و دینداری. هت...).

د ڕۆژانێن داویێ یێن ژیانا خوە گەلەك نەخوەشی برینە و ب کول وکوڤانڤە ژیایە ب تایبەتی د خەما ژ دەستدانا زارۆکەکێ خوە یێ کور کۆ بشێت پشت ناڤێ نالبەندی بگریت و

Zakho Centre
for Kurdish Studies
سەنتەرێ زاخو بۆ ڤەکولینێن کوردی

هەست ب تاك بوونێ كریە و ژیایە ڤەدەر ژخەلكێ چكەسێ هاریكاریا وی نەكر.ئەڤەچەندەیا خویایە د هوزانێن نالبەندی گەلەك جاران باسی وێ نەداریێ كریە یا هاتی سەرێ وی ئەڤ چەند د هوزانێن نالبەندی ڕەنگڤەدایە،ل سالا ١٩٦٣ داوی ب ژیانا خوەینایە. ل سالا١٩٩٨بەرهەمێن نالبەندی هاتن چابكرن كو دبنە پێنج بەرگ. ژێدەر((نالبەند پشكا ئێكێ، سال ١٩٩٧ ل ١١،١٢))

٨. پشكا دوویێ پراكیتكرنا بنەماییێن زانستێن تیۆرا ئادلێری:

دەق:

ئەزبە عشقا لێڤ زراڤێ

ئەزبە عشقا لێڤ زراڤێ
سورگولا باغێ خو ناڤێ
كەفتمە موجا لئاڤێ
ژێ خولاس نابم چوجار
ژێ خولاس نابم چوجارا
گەستی یێن دوپشك و مارا
قەت بەخەو نابم چوجارا
دائیما دێ كەم هەوار
دائیما دێ كەم فیغانا
بو جەمیعێ ئینس و جانا
نێ ژبەر ڤان ئێش و ژانا
نینە من سەبر و قرار
من سەبر وەصلا حەبییێ
نازكێ جانێ عەجیبێ
وەی لمن تەحلێ نەصیبێ
ژەهرە مارەك من ڤەخار
شەربەتا من ژەهرەمارە
هەر ژبەر عەشقێ هەوارە
وەی كومن نینن چوجارە

Zakho Centre
for Kurdish Studies
سەنتەرێ زاخو بو ڤەكولینێن كوردی

دلبەرا من هاتە خار

هاتەخارێ دلبەرا من

نازکا سور و زەرا من

هەیڤ و رۆژ و ئەنوەرا من

عالەمێ پێ ئیفتخار

عالەما پێ موبتەلایە

کەس خودێ هوسا نەدایە

علەت و دەرد و بەلایە

جەنەتە دار و لقرار

جەنەتا دەعوا خودێ یە

قیبلەئا من بەر لوێ یە

ئەو جەمالا هەی لکێ یە

نێرگزا لاتا نزار

نێرگزا سورەت بەرۆژە

گوشت خور و هەستی ڤەرۆژە

بەس دلی بقەهرێ بسۆژە

نێ تە کوشتن سەد هەزار

سەد هەزار عاشق مری نە

هێژ بەرێ لبەژنا شرینە

سەبر و دل خوشی مە نینە

زاد و ئاڤ بو ژەهرەمار

ساخی یامە فایدەناکەت

هندی خەلکێ بەربەلاکەت

بێ شکە لاوا فەناکەت

بون کەلەخ تەرم و مرار

ئەو کەسێ لجانێ نە ڤەرکر

دل لوی سوت و دوکەر کر

Zakho Centre
for Kurdish Studies
سەنتەرێ زاخۆ بۆ ڤەکولینێن کوردی

مـــر ژ دنیـــائیْ وەغرکـــــر

حـــازران لیْ کـــەڤن و شـــار

کوشتی بیێت عەشق و ئەڤینیْ

بـــاکنی کـــەفتن خزینـــیْ

عـــەردی ئـــەم عاشـــق بچـــینیْ

نـــاگەهن مـــە شەهســـــوار

شـــاه ســـۆاریْ لا مـــەکانیْ

ســـاخ حـــەتا ئـــاخر زەمـــانی

نیعمـــەتا حـــەق ئـــەو گهـــانیْ

غـــەم ژ قـــەلبی بـــون فـــرار

عشـــقە ئـــاگر کـــەت هناڤـــا

نورهەکـــە لقـــەلب و دو چـــاڤا

قـــەت نـــە حەوجـــەی زاد و ئاڤـــا

بوکەکـــە بخـــەمل و ســـتار

عشـــق و عەکســـا زاتـــیْ پاکـــە

نەفعەیـــە و ڤـــاهر هەلاکـــە

لومـــەئیْ شـــەرمە و نەچـــاکە

ویْ هـــە بوچـــی دیـــن و هـــار؟

دیـــن و هـــاریْ عشـــق و نـــوریْ

جسم و جان هەر دو لحوچوریْ

وان مەلـــەك بـــون بونـــە والی

عەرشـــیْ نـــورانی مـــەگار

دلبـــەرا مـــن دل بـــو نـــالی

ســـەد کـــەتی ژبـــیْ نـــاڤ و حـــالی

نـــیْ غـــەنی بـــون بونـــە والی

موحتـــەرەم صـــاحب و یقـــار

ئەحمـــەدیْ مـــەدحیْ خـــودیْ مـــە

Zakho Centre
for Kurdish Studies
سەنتەرێ زاخو بو ڤەکولینێن کوردی

پـر گـونـەه عـەقلێ مەكێمـە

سـەرڤە ئـێكم بنڤـە سـێ مـە

جـــــاهلم ئـــــەز پـــــيرەژار

(نالبەند: پشكاچارێ، سال٨ ١٩٩ل٤١،٤٢،٤٣،٤٤).

پشكا دوویێ

١.٦. پراكيتكرن:

٢. قەرەبووكرن(بەدەلڤەكرن): ئەڤ قەرەبووكرنە هاتيەكرن ژلايێ رەگەزێ نێرڤە ئەو ژی ب شێوەیێ خەيالا خوە بكار هێنايە و داهێنان كريە و خەيالا خوە دايەكارێ بو بەدەلڤەكرنا وان دەردەسەرێن د ژيانا وی يا دەستپێكێ هاتی سەری وی. لدويڤ بنەماييێن زانستێن تيۆرا ئادلێری يا دەروونيشيكاری كارەكتەرێ سەرەكی ميكانزما قەرەبوكرنێ بكارهينايە و برەنگەكێ راستەوخوە ئەڤ قەرەبووكرنە خوياكريە و پەسنا خوەكريە ژبۆ خوە راگرتنێ و ئەڤ چەندە كريە ئامرازەك بۆ خوە قورتالكرنێ و گەهشتنا ئارمانجا خوە يا سەرەكی ئەو ژی ئەوە چ كێشەيەكا هاتيە پێش وی ل دەمێ دەستپێكا ژيانا وی يا ئەڤينداری وان نەخوەشيان لادەت وان نەخوەشيان بكەتە راستی و قەربووبكەت بگەهيتە ئارمانجداريا خوە، دهەمان دەمدا دوو كارئەكتەر دناڤا ئەڤێ هوزانێدانە دبنە دووكەس ئەوژی رەگەزێ مێ و نێرە.

هــەر بــەر عەشـقێ هـەوارە

وەی كو من نينن چو چارە

دلبـــەرامن هاتـــە خــــار

هاتـــە خــــارێ دلبـــەرامن

(نالبەند: پشكاچارێ، سال١٩٩٨ ل ٤٢).

وەكی يا خۆيا نالبەندی دژيانا خوە دا گەلەك نەخوەشی و دەردەسەری ديتينە دژيانا خوەدا لەرا بوو قەرە پووكرنا وان هەمی دەردەسەريا ڤيايە برئێكا دەستڤەينا رەگەزێ مێ بگەهيتە ئارمانجا خوە.

Zakho Centre
for Kurdish Studies
سەنتەرێ زاخۆ بۆ ڤەكۆلینێن كوردی

ئەگەر ئەم بەرێ خوە بدەینە کارەکتەرێ سەرەکی دێ بینن کۆ کارەکتەرێ سەرەکی ئەو ژی هوزانڤان بخوەیە ژ بەر دەستدانا خوەشتڤیا خوە ب ئاوەیەکێ گەلەك ئاشکرا و پشتی وێ ژ دەستدانا گەلەك مەزن، هەر لبەر عەشقا خوەشتڤیا خوە دکەتە هەوار و ب هەوارو گازیان بێهنا خوە دهینیت دینیت و ڕادهێلیت، خوە ب کەسەکێ بێ پەنا د دەتە خویاکرن و هەر دەم پێکولان دکەت وێ لاوازیا لدەڤ لادەت د قەرەبوویا وان دەردەسەریان بکەت ئەوێن کەتینە د ڕێکا وی لدەمی کەتیە تورا ئەڤینا لێڤ زراڤێ.

((غـەم ژ قـەلبی بــون فرار
عشقە ئاگر کەت هناڤا))

لێ د هەمان دەمدا هەر جار بۆ جارێ خوەشیان د دەتە بەر دلێ خوە بهاتنا خوەشتڤیا خوە کۆ ئاوایەکێ وەسا بهێتە قەرەبوکرن پشتی ئەوان ئێش و ژانێن برین ل دەمێ دەستپێکێ یێن د ژیانا خوەیا جڤاکی دا لەوما ئەڤەچەندە ب میکانزما قەرەبوکرنێ دهێتە قەلەم دان ب بوچوونا ئادلێری دمێ ژ دەستدانا هەر تشتەکێ تاك هەولدەت بو دەستڤەهینا وی تشتێ ژ دەستچووی ب هەر ئاوایەکێ هەبیت بدەستخوەڤەبینیت.

٢. هەستێ کێماسی:د هەمان دەمدا ئەگەر بەرێ خوەبدەینە ئەڤی بەرهەمی یان ئەڤێ هوزانێ دێ بۆ مە گەلەك ب ئاسانی خویابیت کۆ ئەڤی کەسی گەلەك جاران هەست ب کێماسیێ کریە و ئەڤ کێماسیە بوویە پرسەکا خوەشیێ لجەم وی چونکی هوزانڤان ب هەبوونا ژیانەکا نەخوەش و نەداری وەهژاریێ گەلەك هەست ب کێماسیێ دکەت ئەڤ چەندەژی یا خویایە چونکی د هەمان دەمدا بۆ ئەڤێ کێماسیێ، ئادلێر ئەڤێ چەندێ ژ دەتە پێناسەکرن کۆ لدەمێ ژ دەستدانا هەر تشتەکێ د ژیانێدا مرۆڤ هەست ب نەخوەشیێ دکەت و گرێیا کێماسیێ لجەم مرۆڤی پەیدادبیت، لێ یا ڕاست ئەوەهەردەم مرۆڤ پێکولان بکەت هندەك میکانزمان بکار بینیت و ژ بۆ قەرەبووکرنا ئەوێ کێماسیێ چونکی ب بەردەوامی هەست ب کێماسیێ، ئەو بخوە دبیتە نەخوەشیە بۆ مرۆڤی.

وەی لمن تەحلێ نەسیبێ
ژهرە مارەك من ڤەخار
شـەربـەتا من ژهـرەمارە

(ئالبەند: پشکاچارێ، سال١٩٩٨ ل ٤٢).

د ڤیانا کوری بۆ کچێ ئانکۆ ڤیانا ئالبەندی بۆ خوەشتڤیا خوە توشی گەلەك دەردەسەریان دبیت و ژیان لێ بوو یە تاریکی و هەست ب تەحلاتیا ژیانێ کریە، ئەڤ چەندە بوویە

Zakho Centre
for Kurdish Studies
سەنتەرێ زاخۆ بۆ ڤەکولینێن کوردی

ئەگەرێ گرێیا کێماسیێ لدەڤ وی، لێ ژ لایەکێ دیڤە ئەگەر ئەم بەرێ خوە بدەینە ئەڤان دێرێن لسەری لدەمێ هەست کرنا ب ئەڤینا کچێ هەر ل وی دەمیدا ژیانا وی بوویە ژەهرە مار و ئەڤە بخوە وێ چەندێ خویادکەت نالبەندی کو گەلەك هەست ب دەردەسەریێ و کێماسیێ کریە ژ پێخەمەت ئەڤێ ئەڤینیێ کۆ بگەهیتێ... هەر ژبەر ئەڤێ چەندێ هەژاریا وی بوویە ئەگەرێ نەگەهشتن بەژنا بلند و لێڤ زراڤێ لەورا هوزانڤان ئاخ و نالینان ڕادهێلیت. براستی دەمێ تاك هەر تشتەکێ گرنگ ژ دەست ددەت دێ بیتە ئەگەرێ هەستێ ب کێماسی و ئەڤە یا بەردەوامە لگەل کارەکتەرێ ئەڤێ چیروکێ.

سەد هزار عاشق مری نە
هێژ بەرێ لبەژنا شرینە
سەبر و دل خوشی مە نینە

(نالبەند: پشکاچارێ، سال١٩٩٨ ل٤٣).

ل هەمان دەمدا عەشقا یەکلایەنی بوویە ئەگەرێ دەردەسەریا رەگەزێ نێر، لەوما د ئەڤان دێراندا هەستێ کێماسیێ لجەم هوزانڤانی یا ئاشکرایە و گرێیا کێماسیێ لجەم ڕەگەزێ نێر ژ پێخەمەت گەهشت ب ڕەگەزێ مێ پەیدا کریە .

نێرگـــزا ســـورەت بـــەرۆژە
گوشت خور و هەستی ڤەرۆژە
بـــەس دلی بقـــەهرێ بســـوژە
نـــێ تـــە کوشـــتن ســـەد هـــزار
ســـەد هـــزار عاشـــق مـــری نـــە
هێـــژ بـــەرێ لبـــەژنا شـــرینە

(نالبەند: پشکاچارێ، سال١٩٩٨ ل ٤٢).

ڕاستە گەلەك جاران ڕەگەزا مێ دەردەسەری هێنانە سەرێ ڕەگەزێ نێر بشێوەیەکێ گەلەك مەزن سەرەرای هەمی ئەوان نەخوەشیان یێ توشبوویێ لێ جار بۆ جارێ خوە نێزکی دلبەرا خوە دکەت بشێوەیەکێ زۆر مەزن هەر ڕەگەزێ نێر ب ژ عەشقا خوە لێڤە نابیت چ جاران...

جەنەتا دەعوا خودێ یە
قیبلەئا مـن بـەر لوێ یە
ئەو جەمالا هەی لکێ یە
نێرگـــزا لاتـــا نـــزار
نێرگـزا سـورەت بـەرۆژە

Zakho Centre
for Kurdish Studies
سەنتەرێ زاخو بۆ ڤەکولینێن کوردی

ئەگەر بەرێ خوەبدەینە لدویف بۆ چوونا ئادلێرى، ئەڤ چەندە ژێ گرییێکا هەرە مەزن و کێماسیە ل دەڤ مرۆڤى. چونکى هەر یێ هەولان ددەت وان کێماسیان پڕکەت یێ ل دەمێ عەشقا خوەدا لگەل دلبەرا خوە تووش بوویێ.

٢. گرێیا مەزناهیێ و باشترینێ: ئەگەر بەرێ خوەبدەینە هەمى هوزانێ ئەم چ گرێیا مەزناهیێ لجەم نالبەندى نابینن چونکى هەر ژ دەستپێکێ تا داویێ کارەکتەرێ کور پەسنا هەڤالا خوە دکەت و هەر دەم د وێ هزرێدایە جارەکێ بتنێ بگەهیتە بەژنا بلند و لێڤ زراڤێ و خەونا خوە بکەنە ڕاستى و لگەل شەنگە زەریێ بتنێ بژیت و خێزانەکێ پێکبینیت و ب دل پاکى دگەدا بژیت ب ئاوایەکێ دل خوەشى و شادى و چ جاران خوە لسەر ئەڤینا خوە مەزن ناکەت، سەرە راى هەبوونا ئەڤینا ئێکلایەنى کۆ بەهرا پتر ئەم بەرێ خوە بدەینە هوزانێ، هوزانڤان ب تاك لایەنە پەیاما خوە بۆ لایەنێ بەرامبەر دگەهینیت چونکى دبیت ژبەر نەداریا نالبەندى و هەژاریا وى گەلەك ئەستەم بیت بگەهیت کچەکا خودان خانەدان و ئەڤە ژێ خەونا هەر مەزنا وییە کۆ بگەهیتە خەونا خوە و خێزانەکێ لگەل کچێ پێکبینیت و بگەهیتە هیڤى و ئاواتێن خوە، ژبەر ئەڤێ چەندێ لدویڤ تیورا ئادلێرى ئەم گرێیا خوە مەزنکرنێ نابینن.

سـور گـولا بـاغێ خونـاڤێ
کەڤتمـە مـەو جـا لنـاڤێ
ژێ خـولاس نـابم چـوجارا
گەستى یێن دوپشك و مارا
قـەت بەخـەو نـابم چـوجارا
هاتـە خـارێ دلبـەرا مـن
نازکـا سـور و زەرامـن
عالـەمێ پـێ ئیفتخـار
عالـەما پـێ موبتەلایـە
کـەس خـودێ هوسا نەدایە

(نالبەند: پشکاچارێ، سال١٩٩٨ ل٤٢).

هەر ژ بەر ئەڤێ چەندێ بۆمە خۆیا دبیت کۆ هەردەم دلبەرا خوە ب کەسەکا خودان جوانى و نەبتنێ ب گوتنا خوە یێ شانازە ب دلبەرا خوە بەلکى ب گوتنا وى هەمى جیهان شانازیێ ب وێ دبەن و ب چ شێوەیەکێ بیت دڤێت هەر بگەهیتە دلبەرا خوە،لەوما دەستبەردانێ ژئەڤینا خوە ناکەت تا داویێ هەردەم یێ لهیڤیا دلبەرا خوە. پشتى هەمى دەردەسەرى و ئازارا دبینیت لێ هەر دەستا ژ دوزا خوە نابەردەت و ئەڤ یا خویایە دهوزانێدا.

Zakho Centre
for Kurdish Studies
سەنتەرێ زاخۆ بۆ ڤەکولینێن کوردى

٤. ئارمانجداری: ئەگەر ئەم بەری خوەبدەینە بۆ چونێن ئادلێری دێ بۆ مە خویا بیت کۆ کارئەکتەرێ سەرەکی، ئارمانجا وی یا سەرەکی ئەوە کو بگەهیتە دلبەرا خوە کۆ گەلەك جاران پەسنا ئەڤێ کچێ دکەت هەر ل دەستپێکێ هەتا داویا هوزانا خوە، و هەر یێ پێکۆلان دکەت بگەهیتە دلبەرا خوە و ب هەر ئاوەیەکێ هەبیت و ئەڤ ئارمانجە، ئارمانجەکا پاکژە و یا دروستە کۆ بگەهیتە هەڤالا خوە و دگەل دا خێزانەکێ پێک بینیت و بگەهیتە ئارمانج و مەبەستا خوە ئەوا هەر ل دەستپێکێ بۆ خوە داناى.

جەنەتـــــە دار و لقـــــرار

جەنـەتا دەعـوا خـودێ یـە

قیبلـەئا مـن بـەر لـوێ یـە

ئەو جەمالا هەى لکێ یە؟

(نالبەند: پشکاچارێ، سال١٩٩٨ ل ٤٢).

هەر لبەر ئەڤێ چەندێ داخوزیا وی یا رەوایە و ئارمانجداریەکا رەوا یا هەی بتنێ گەهشتن ب لێڤ زراڤییە، رەگەزێ مێ ئەو ژی پشتی ئەوان نەهامەتییێن هاتینە سەری ژ پێخەمەتی لێڤ زراڤێ و شەنگە زەریێ و ئەڤەژی ئارمانجەکا هەرە سادە و یا رەوایە بۆ هەرکەسەکێ،کۆ پێک هێنا خێزانەکێ وەکی هەر تاکەکێ دی یێ جڤاکی و ب خێزانا خوە شاد بیت لێ ئەڤ ئارمانجداریە جێبەجێ نەبوویە و نەگەهشتیە هیڤیا خوە و ئەو هیڤیا بۆ خوەدانایی کۆ خێزانداریێ لگەل لێڤ زراڤێ پێکبینیت. ئانکۆ نەگەهشتیە ئومێدا خوەیا سەرەکێ.

٥. **شێوازێ ژیانێ:** ئەگەر ئەم بەرێ خوەبدەینە شێوازێ ژیانا هوزانڤانێ، دێ بۆ مە دیار و بیت ڕاستەوخوە دێ مە بەر ب ژینا وی بەت هەر وەکی یا خویا، ب ئەڤی شێوەیەیێ لخوارێ دیارکری:

- کێماسیا ئەڤینیا ئێک لایەنی.
- کێماسیا هوزانڤانی ب خوە بەرامبەری نەگەهشتنا دلبەرا خوە.
- کێماسیا نەبوونا هەڤژینیێ و نەپێکهینانا ئەڤێ پروسێسێ.

(سیکولوجیک فی الحیاة کیف تحیاها(د.عبدالعی الجسمانی الاول)،١٩٩٦ل١٥).

ئارمانجا سەرەکی یا شێوازێ ژیانا کارەکتەرێ سەرەکی ئەو ژی هوزانڤان بخوەیە کۆ هەردەم پێکول کریە بگەهیتە خەونا خوە، کو ئەوژی هەبونا هەڤژینەکێ و هەبوونا

Zakho Centre
for Kurdish Studies
سەنتەرێ زاخو بۆ ڤەکۆلینێن کوردی

زارۆکان، و ئەڤ شێوازێ ژیانێ کو کەسەکێ گەلەکێ سادەی و ساکارە چونکی ئەڤ چەندە بۆ هەر کەسەکێ ل ژیانێ مافەکێ هەرە سەرەتاییە.

لەو ما هەر دڤیا بگەهیتە ب عەشقا بەژن زراڤێ و دەستێ خوە بکەتە د دەستێ سورگولا لێڤ زراڤ لەو ما ئەڤەیە شێوازێ ژیانا وی یا ئاسای،پشتی ئەوا کەفتنا وی و هەروەسا نەخوەشێن وی دیتی و هاتین سەرێ نالبەندی لێ هەمان دەمدا پێکولا خوە دکەت بتنێ بگەهیتەئەڤینا خوە و دەست نەبەردان ژ ئەوی ئەڤینێ بێ ئومێدی بێ ئارمامجێ د ب یتە بەهرا نالبەندی.

غـەم ژ قـەلبێ بـون فـرار
عشـقە ئـاگر کـەت هناڤا
نور هەکە لقەلب و دو چاڤا
قـەت نەحەوجـەی زاد و ئاڤا
بوکەکـە بخـەمل و سـتار

(نالبەند: پشکاچارێ، سال١٩٩٨ ل ٤٢).

هەر لسەر ئەڤی بنەمای، هەزانڤان داکوکی ئەوێ چەندێ دکەت ب هەبوونا هەر ئاستەنگەکێ دێ لسەر بەردەوام بیت تا گەهشتنا ئارمانجا خوە و ئەڤەژی یا خویا یە لدەڤ ئادلێری چنکی هەردەم تاك پێکولان دکەت بۆ گەهشتنا ئەوێ چەندێ ئەوا نەگەهشیێ بتایبەتی ل دەمێ زارۆکینیێ و ئەڤ چەندە دهێتە کرن و گوتن بتایبەتی دەمی کەسەك ب شێوەیەێ ئەدەبی دەتە خویاکرن.

ل سەر بوچوونا ئادلێری ئەڤ کەسە کەسەکێ مفادارە بۆ جڤاکی و هەردەم یێ لهیڤیا پاشە ڕۆژەکا گەش و خوەش و نەبوویە ئەگەرێ نەباشیا جڤاکی بەلکی لسەر رێکا ڕاست و دروست چوویە هەتا بگەهیتە ئارمانجا خوەلەوما چ لادانێن ناراست نینن ل ناڤا ژیانا جڤاکیدا.

دلبــــەرا مـــــن هاتــــە خـــــار
هاتــــەخارێ دلبــــەرا مـــــن
نازکـــــا ســــور و زەرا مـــــن
هـــەیڤ و رۆژ و ئـــەنورا مـــن
عالـــــەمێ پـــــێ ئیفتخــــــــار
عالـــەما پـــێ موبتەلایـــــە
کـەس خـودێ هوسـا نەدایـە

ژبەر ئەڤان پەیڤێن سەری کۆ هوزانڤان باس دکەت چ لادانێن خەلەت نەکرینە هەردەم لسەر رێکا راست چوویە ئەو ژێ گەهشتنا ئارمانجداریا خوە ل هەمان دەمدا یێ بهیڤیە چ دەما ژهیڤیا خوە لێڤەنەبوویە هەر دەم بوویە تاکەکێ ئاڤاکەر بو جڤاکی.

Zakho Centre
for Kurdish Studies
سەنتەرێ زاخو بو ڤەکولینێن کوردی

٦. **حەز و پەیوەندیێن جڤاکی:**لدویف بۆ چونا زانایێ دەروونناسی ئادلێری ئەم دشێن کەسێ خوە ب ئەڤی شێوەیی ب دەینە لقەلەم دان کۆ حەز و پەیوەندیەکا جڤاکیا زور باش هەیە یێ و خوە ب تاکەکێ ئاڤاکەر دەتە خویاکرن ئەڤە چەندەژی یا خویایە ل دەستپێکا هوزانێ تا داویا وێ یا دەگمەنە ئەم؟! ببینن کۆ هوزانڤانی لادانەکا جڤاکی بکەڤیتە بەر چاڤێ مە.راستە هوزانڤانێ مە گەلەك جاران هەست ب کێماسیێ کریە ل گەلەك جهان لێ ل گور دەمی ئەو کێماسیە یێن هاتینە چارەسەرکرن بتایبەتی ل دەڤ رەگەزێ نێرڤە چونکی وەکی یا خویا بارا پتر یا جارا هوزانڤان مە بشێوەیێ پەسنکاریێ دلبەرا خوە ددەتە نیشان دان.

سور گولا باغێ خوناڤێ

دلبــەرا مــن هاتــە خــار

هاتــەخارێ دلبــەرا مــن

نازکــا ســور و زەرا مــن

هەیف و رۆژ و ئەنوەرا من

(نالبەند: پشکاچارێ، سال١٩٩٨ ل ٤٣).

سەرەرای ئەوێ دەردەسەریێ ئەوا هاتی سەرێ کارەئەکتەرێ کور کۆ هوزانڤان بخوەیە لێ دەستبەردان ژ رێبازا خوە نە بەردایە کو جبهێتە سەری دەستا ژ دووزا خوە نابەردەت تا بگەهیت ئارمانجا خوە و خێزنداریێ گەل بکەت.لێ هەمی هەولێن وی بیێ فایدە بووینە و نەگەهشتیە ئارمانجداریا خوە.

دل لــوی ســوت و دوکــەر کــر

مــــر ژ دنیــــائێ وەغرکــــر

حــــــــازران لــــێ کەڤن و شار

کــوشتی بیێت عەشق و ئەڤینێ

لەورا سەرەرای هەمی پێکولان یێن نالبەندی هاڤێتین چ ئەنجام نەبووینە و نەگەهشتیە دلبەرا خوە کۆ ئەڤە چەندە یا خویا د ئەڤان دێرێن هوزانێ یێن سەریدا یا بەرجستەیە و چ کۆمان تێدانینە... ئەڤێ چەندێ ژیان بەرامبەر نالبەندی بەرتەنگ کریە و ئالوزی کەتینە بەرسینگێ نالبەندی ژبەر ئەڤێ ئەڤینا ئێک لایەنە ئەو ژی ژلاییێ رەگەزێ نێر خوەیە کۆ کارەئەکتەرێ سەرەکی بخوەیە.

Zakho Centre
for Kurdish Studies
سەنتەرێ زاخۆ بۆ ڤەکۆلینێن کوردی

٧. ئەنجام:

١. هەول دایە قەرەبوویا ژیانا بورى بکەت لێ گەلەك ئاستەنگ هاتینە بەرسینگى وى ئە و پێکولە بێ ئەنجام بووینە.

٢. هوزانڤانى هەست کرن ب کێماسیێ کریە لێ ئەڤ کێماسیە نەبوویە ئەگەرێ پەیدابوونا گرێیا کێماسیێ لجەم نالبەندى ب بوورینا دەمى چارەکریە ئەڤ پرسە.

٣. هەستکرنا ب لایەنێ کێماسیێ ژلایێ هوزانڤانیڤە گەلەك جاران یا ئاشکرایە و ئەم دشێن بێژین زۆر جارا یا دووبارەیە، ئەڤ دیاردەیە دناڤا ئەڤێ هوزانێدا بەردەوامیا یا تێدا تا دووماهیکا هوزانێ.

٤. مەزناهى یان گرێیا مەزناهێ لجەم نالبەندى پەیدا نەبوویە سەرەراى هەمى نەخوەشیان ئەڤە ژى ڤە دگەریت بۆ کەسایەتیا نالبەندى کو بهێز و خوراگر بەرامبەر کاودانێن ژیانێ یێن سەخت.

٥. سەرەراى وان پێکولێن زۆر داین ژ بۆ گەهشتن ب ئارمانجا خوە و بگەهیتە ئەڤینا خوە، لێ هەمى ئەو پێکولە بێ مفا بووینە.

٦. ئەگەر ئەم بەرێ خوە بدەینە شێوازێ ژیانا نالبەندى لدویڤ تیۆرا ئادلێرى، دێ بینین شێوازەکێ جێگر و راست گرتیە بەر سینگێ خوە تا داویێ چ جورە لادانەکا نە رەوا نەکریە. چونکى بۆیە

٧. ژ ئەنجامێ ئەڤینا ئێک لایەنە گەلەك دەردەسەرى هاتینە د رێکا نالبەندیدا و ژیانا وى بوویە ژیانەکا ئاوارەى و پرى ئاستەنگ و کول وخەم.

٨. سەرەراى نەگەهشتنا ئارمانجا خوە لێ پەسنکاریا رەگەزێ مێ هەر یا کرى و بەردەوامى پێدایە تا داویا ئەڤێ تێکستى، ئەڤ چەندە ژى نالبەند وەکى کەسەکێ جڤاکى دەتە پێناسەکرن و کەسەکێ مفادارە بۆ جڤاکێ.

٩. ئەڤینا ئێک لایەنى بوویە ئەگەرێ دەردەسەریى بۆ نالبەندى و ئەڤ چەندە د ئەڤێ هوزانێدا رەنگڤەدانا خوەکریە و ژ ئەنجامێ ئەڤێ ئێک لایەنیێ نەگەهشتیە ئارمانجداریا خوە و نەشیایە هەڤژینیێ دگەل وێ پێک بینیت.

١٠. البحث بعنوان اسس النضرية(ادلير)العملية النفسية على شعر((انا عاشق الشفايف الرقيقة)) التي حضرت من قبل احمد نالبدي.

Zakho Centre
for Kurdish Studies
سەنتەرێ زاخۆ بۆ ڤەکولینێن کوردى

ليستا ژێدەران:

پەرتوك ب زمانێ كوردى:

١. (باغێ كوردا،بەرگێ چارێ، پێداچوون و ڕاستڤەكرن و سەرپەرەشتى (رشيدفندى، اسماعيل بادى، محمد عبدالله) (سال ١٩٩٨).

٢. (باغێ كوردا،بەرگێ چارێ، پێداچوون و ڕاستڤەكرن و سەرپەرەشتى (رشيدفندى،اسماعيل بادى، محمد عبدالله) چاپا ئێكێ (سال١٩٩٧)).

٣. (سايكۆلۆژياى گشتى:د. كەريم شەريف قەرەچەتانى/چاپى دووهەم،٢٠٠٧).

پەرتووك ب زمانێ عەرەبى:

٤. (علم النفس، دكتور احمد يحيى الرزق) چاپا دوويێ سال ٢٠٠٩).

٥. (سيكولوجيك فى الحياة كيف تحياها/ علم نفس/ الفرد ادلر//د.عبدالعى الجسمانى/ معرب/ طبعة العربية الاول،١٩٩٦).

٦. (معنى الحياة / الفرد ادلير ترجمة عادل نجيب بشرى طبعة الاولى المجلس الاعلى النمافة(٢٠٠٥).

٧. (طبيعة البشرية / الفريد ادلر، ترجمة عادل نجيب بشرى، طبعة الاولى المجلس الاعلى النمافة(٢٠٠٥).

كوڤار:

٨. (گوڤارا زانستێن مرۆڤايەتى يا زانكۆيا زاخۆ بەربەندێ٦ هژمارە١بەرگ ئادار سالا(٢٠١٨).

٩. (مجله الجمعيه الايرانيه الغه العربيه و ادبها. عدد ٤٠ خريف ١٣٩٥ ه.ش/ ٢٠١٦م).

Zakho Centre
for Kurdish Studies
سەنتەرێ زاخۆ بۆ ڤەكۆلينێن كوردى

نظرية ادليرالعلمية النفسية على شعر (انا عاشق الشفايف الرقيقة) الي حضرت من قبل (احمد نالبد)

الملخص:

ان الانسان باعبارة كائن حى و فعال فى الحياة ومع مرور الوقت يتعرض الانسان الي الكثير فى المشاكل التى تصح عقدة نفسية ولها تاثيرعلى الحالة النفسية و افعالة.والبعض من هذا الاحداث تقى فى ذاكرة الانسان الى الابد وعلى الرغم من وجود هذا الامشاكل في الحياة. الا ان الانسان يحاول بكل جهد التخلص منها،لكى يعيث بامان ويصل الى مبتغاة.

تحدث بعض علماء النفس حول هذة الفكرة في بداية القرن العشرين و استطاع علم النفس التطور والتقدم الكبير و اصبح مركذ ثقل الانسان ودرسى الانسان من النواحي(افعالة، طبيعة) و الخ... وقامت بشرح الجوانب الغامضة لدى الانسان و نتائيجة الواقعية و العلمية التى يقدها الى الانسان.

البحث بعنوان (نظرية ادليرالعلمية النفسية) على شعر (انا عاشق الشفايف الرقيقة) الي حضرت من قبل (احمد نالبدي)

وفي هذا البحث تم عملية الاسس النضريى الادلير التحليل النفسى على شعر احمد نالبد تحت عنوان(انا عاشق الشفايف الرقيقى) وتم شرح شخضية الذكر في الشعر الحالة لنفسية لشاعر و اهدافة و وصولة اليها و عدم الوصل الهاء. ويطهرعقدة في البحث بشكل واضح ومبين. اسس ادلير النضرية للتحليل النفسي لشعر(انا عاشق الشفاف الرقيقة) للشاعر احمدنالبد مثالا.

الكلمات الدالة: *النقدالتحليلى النفسي، ادلير، احمد نالبد، شعر، الشخضية*

Zakho Centre
for Kurdish Studies
سەنتەری زاخو بو ڤەكولینێن كوردی

Applying Alder's Psycho-analytical Method on Nalband's Poem "Ez bi 'eşqa lêv ziravê"

Abstract:

Humans as living and active beings in this life are object to be confronted with enormous issues that change our behaviors and ethics on the personal level. Some of these behaviors stay with people until the end of their lives. Nevertheless, it is the human nature that they strive to rescue themselves from these issues in order to achieve their goals and obtain psychological comfort. Psychology, as an area of science, is related to the study of the human's behavior. Many psychologists from the early twentieth century believe that psychology has given huge step in solving and analyzing behavioral issues.

This paper is about applying Alder's psycho-analytical method on Nalband's poem "Ez bi 'eşqa lêv ziravê". It attempts to analyze Nalband's poem "Ez bi 'eşqa lêv ziravê" according to the basis of Alder's method. It also deals with analyzing the poet's psychological life as a male poet and reaching or not reaching his goals, which were the solid data of this study. Though, he has not reached any of his goals in life.

Keywords: *Psychoanalysis, Alder, Ahmedi Nalband, Poem, Personality*

Zakho Centre
for Kurdish Studies
سەنتەرێ زاخۆ بۆ ڤەکۆلینێن کوردی